

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 14:00 uur d.d. 23 maart 2020 – 14:00 uur d.d. 24 maart 2020

(BZK) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- Nederland gaat een nieuwe fase in: een 'intelligente lockdown' als laatste kans een echte, totale lockdown te voorkomen. 'Met een mengeling van strenge vermaningen, een beroep op solidariteit met zorgpersoneel en opgevoerde repressie, hoopt het Kabinet de burgerlijke ongehoorzaam te beteugelen die her en der nog zichtbaar is', zo luidt het beeld.
- De aangekondigde maatregelen bieden voor veel groepen de gewenste duidelijkheid (zoals de kapperswereld), maar voor anderen ook onduidelijkheid (de scholen). Sommige sectoren stellen hun oordeel wat de maatregelen voor hen betekent nog even uit, zoals de KNVB.
- Het nieuws van de dag: alle grote nieuwsmedia maken rond twaalf uur in liveblogs of nieuwsberichten melding van "het niet door gaan" of "schrappen" van de eindexamens.
- Media spreken van een 'cruciale week': zal Nederland effect zien van de eerste maatregelen die twee weken geleden zijn genomen? Vergelijkingen met Italië als schrikbeeld houden aan.

Karakterisering berichtgeving

- Focus in vrijwel alle media op de extra maatregelen die het kabinet gisteren heeft genomen. De voorpagina's van de ochtendbladen koppen dat Nederland 'paal en perk aan groepen' stelt (De Telegraaf), 'nog een stap weg' is van 'totale stilstand' (Trouw) en dat er 'net geen lockdown' is (de Volkskrant). NRC spreekt van 'heftig beleid' en wijst erop dat ze diep ingrijpen in het persoonlijke leven van burgers 'op een manier die Nederland sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt'.
- Van verschillende kanten wordt overwegend steun betuigd aan de extra maatregelen. Media spreken van "klare taal" en "kabinet grijpt hard in", commentaren in kranten zeggen dat de extra maatregelen hard nodig zijn. Tweede Kamer (uitzondering PVV) heeft "alle begrip" voor de maatregelen. Er overheerst opluchting bij organisatoren dat er duidelijkheid is dat alle evenementen tot 1 juni niet doorgaan. Vanuit de cultuursector weliswaar veel verslagenheid, maar ook begrip.
- Verder gaat veel media-aandacht uit aan de verwarring rondom de centrale eindexamens en de beslissing van minister Slob om ze niet door te laten gaan. Ook aandacht voor de regeling Bijzondere Bijstand Buitenland (BBB) die gisteren is gepresenteerd. Vandaag in de media de aangepaste regels die supermarkten en drogisterijen invoeren om het aantal bezoekers in de winkels sterk te beperken.
- Ook op social media gaat de meeste aandacht uit naar de persconferentie en de extra maatregelen van het kabinet. Verder veel berichten over de eindexamens en het uitstellen van de Olympische Spelen.
- Crisisdeskundigen roepen vandaag de overheid op om een centrale website in te richten, waarop alle informatie over de coronacrisis en de genomen maatregelen overzichtelijk te vinden is, en het openen van een callcenter en een dagelijks bulletin van het centrale crisisteam.
- Nog steeds grote nieuwshonger bij publiek: persconferentie maatregelen (7,4 miljoen kijkers), aansluitend DWDD (4,5 miljoen) en reguliere NOS Journaal (ruim 3,9 miljoen) best bekeken programma's.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- NVIC meldt een toename van 82 coronapatiënten op de IC, naar een totaal van 487. Kwalificeert de IC-capaciteit nog steeds als 'voldoende'. "Vandaag is alles onder controle", zegt voorzitter Gommers. "Als dit doorzet kan het volgende week kritisch worden." Vorige week voorspelde Gommers dat er aan het eind van deze week 500 tot 1000 coronapatiënten op de IC zouden liggen. "Het is nu maandag en het zijn er bijna 500, dat is geen fijn signaal."
- Een Nederlandse militair in Litouwen is positief getest op het virus. Er zijn lokaal maatregelen genomen om verdere verspreiding te voorkomen.

Schade

- Financiële schade verwacht voor o.a. mediabedrijven (minder reclame-inkomsten), horeca (FSIN voorziet omzetverlies van minimaal 1,7 miljard), binnenvaart, veemarkten en veilingen, autosector (importeurs, autoverhuur en –verkoop).
- De Nederlandse economie loopt vanwege wegvallend inkomend toerisme minstens 4,6 miljard euro mis.

Scenario's

- Philips vreest dat de VS met strenge wetgeving beademingsapparatuur gaat vorderen die bestemd zijn voor de Europese markt. De Duitse producent Dräger zegt bezig te zijn om nieuwe beademingsapparatuur naar Nederland te krijgen, maar het aantal is onzeker.

Informatiebehoefte

- Top 3 meest gestelde vragen op callcenter 0800-1351 (8927 beantwoorde telefoontjes op maandag 23-03): 1) Wanneer moet ik thuis blijven vanwege het coronavirus? 2) Ik maak me zorgen over mijn gezondheid, wat moet ik doen? 3) Wat zijn de symptomen van het coronavirus COVID-19?
- Op social media kanalen komen veel vragen binnen over de regeling BBB.
- Op sociale media vraagt men zich af wat de aangescherpte maatregel (1,5 meter afstand houden) nu precies betekent voor het ov en hoe dat gehandhaafd gaat worden op bijv. stations en door wie.
- Bij ondernemers/zzp-ers in grensgemeenten leeft de vraag: wat te doen bij wonen in het ene land en werken in het andere. Komen zij in aanmerking voor steun?
- Bij sommige beroepsgroepen nog onduidelijkheden wat extra maatregelen voor hun branche betekent (bijvoorbeeld mondhygiënist).

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Zorg en ziekenhuizen

- Ziekenhuizen stellen vanwege de uitbraak van het coronavirus massaal behandelingen en consulten van andere patiënten uit. Van de 46 ziekenhuizen die hebben meegedaan aan een enquête van de NVZ, stelt 85% de "planbare zorg" uit

Ouderenzorg

- Seniorenorganisatie KBO-PCOB begint een meldpunt om de knelpunten in de thuiszorg in kaart te brengen. Zorgverleners vallen uit waardoor ouderen zonder hulp zitten. Ook is er onzekerheid bij ouderen of ze zorgverleners wel binnen kunnen laten omdat sommigen geen beschermde middelen hebben of dragen.

Nederlanders in het buitenland

- Berichten over terughalen Nederlandse passagiers op cruiseschepen Costa Luminosa en Costa Pacifica.
- De Telegraaf bericht over ongeveer 100 Nederlandse zeiljachten die vanwege de maatregelen in het Caribisch gebied hun boten niet op tijd voor het orkaanseizoen in havens mogen aanmeren. Zij schrijven een brandbrief aan minister Blok.
- Meerdere landen in Europa organiseren vluchten om EU-burgers terug te halen. Nederland doet vooralsnog niet mee.
- Een deel van de Nederlandse militairen in missiegebieden zal vroegtijdig terugkeren naar Nederland.

Veiligheid

- In NRC een reportage over de politie Oost-Nederland, waar ze merken dat er minder criminaliteit is tijdens de coronacrisis. Fraude op het internet lijkt wel toe te nemen.

Onderwijs

- De VO-Raad meldt dat niet alle schoolexamens die op dit moment gehouden worden, onder de juiste voorwaarden verlopen. Sommige leerlingen geven aan hierdoor zelfs niet naar examens te durven omdat ze bang zijn besmet te raken. Op sommige scholen is het wel goed geregeld.

Wonen en bouwen

- Rabobank voorspelt dat er grote klappen in de bouw gaan vallen. Van Bruggen Adviesgroep verwacht dat verkopers waarschijnlijk eerder genoeg nemen met een lagere prijs voor hun huis. Op de iets langere termijn worden lagere huizenprijzen verwacht, omdat veel kopers mogelijk minder geld hebben.
- Verder komen vooral nul-op-de-meter-projecten en de verduurzaming van bestaande woningen in de knel.
- Bouwend Nederland wil met minister Koolmees in gesprek over een sector-specifieke aanpassing van de werktijdverkortingsregeling', vanwege het bijzondere karakter van de bouwsector. Bouwend Nederland zet online dat de bouwplaats niet onder het verbod op bijeenkomsten en samenkomsten valt.

Arbeidsmarkt

- Gemeenten zien een run op de bijstandsaanvragen van zzp'ers. Ze moeten alle zeilen bijzetten: mankracht en ICT vormen de grootste uitdagingen. Meerdere wethouders roepen zzp'ers waarvan de bestaanszekerheid niet in gevaar is op om geen aanvraag te doen.
- Van werknemers in niet-cruciale beroepen met milde klachten wordt door sommige werkgevers geëist dat zij toch op het werk komen. Op Twitter de oproep om een meldpunt in het leven te roepen.
- VNG adviseert gemeenten dat ook zij ondernemers uitstel van betaling kunnen geven van gemeentelijke belastingen of de mogelijkheid om gespreid te betalen.
- FNV is bereid om in het uiterste geval uitbetaling van het vakantiegeld op te schorten bij bedrijven die niet genoeg hebben aan de noodsteun van het kabinet.
- Techniek Nederland en LTO voorzien personeelstekorten in hun sectoren.

Pensioenen

- Mensen die in de zorg hebben gewerkt en vervroegd met pensioen zijn gegaan (meer dan vijf jaar voor de AOW-leeftijd) kunnen nu bijspringen om het coronavirus te bestrijden zonder dat het gevolgen heeft voor het pensioen.

Economie en bedrijfsleven

- De meeste grote beursgenoteerde bedrijven in Nederland kunnen komende maanden een sterke daling van de omzet opvangen zonder extra financiële steun, blijkt uit een analyse van het Financieel Dagblad.
- Grote kledingketens eisen huurkorting of delen mede dat ze de komende maanden geen huur betalen vanwege de coronacrisis.
- Corendon schrapt alle reizen tot 1 juni. Het gaat in totaal om 80.000 vakanties.
- DCMR handhaaft niet op geluidsnormen bij nachtelijke bevoorrading supermarkten.

Havens/Maritiem

- Havenbedrijf Rotterdam overlegt over tijdelijke tariefverlaging.

Luchtvaart

- KLM decimeert operatie. Cabinepersoneel en personeel Schiphol maken zich zorgen over besmettingsgevaar. FNV doet smeekbede bij directie, SP eist actie minister.

Defensie

- Defensie is maandagochtend begonnen met de verdeling van eigen beademingsapparaten (in totaal 40) naar zeven ziekenhuizen in Nederland.
- Vanaf vandaag vliegt er een vijfde traumahelikopter vanaf de militaire vliegbasis in Volkel. De helikopter zal ic-patiënten vervoeren naar ziekenhuizen in heel Nederland. Legerartsen van Defensie gaan nu ook ingezet worden.

Koninkrijksrelaties

- De NVJ heeft een brandbrief gestuurd aan MP Wever-Croes (Aruba). SP en GL willen dat de Nederlandse regering bij hulp aan Aruba de voorwaarde stelt dat journalisten een vitaal beroep uitoefenen en in vrijheid hun werk moeten kunnen doen (in kader avondklok).
- CBSC stelt dat Curaçao zolang als de crisis duurt ongeveer 480 miljoen euro aan aanvullende ondersteuning nodig heeft, Sint Maarten ongeveer 310 miljoen euro. Gevolgen crisis kunnen op Curaçao leiden tot een

krimp van de economie van 20% en op Sint Maarten zelfs tot 30%. Vereniging Bedrijfsleven Curaçao (VBC) vermoedt dat de werkloosheid op zal lopen tot 48%.

Internationaal

- President Trump stuurt reservisten van het leger en de luchtmacht naar de drie meest getroffen staten van de VS - New York, Californië en Washington – om te helpen met de verspreiding van medicijnen en om noodhospitals op te zetten.
- VN SG Antonio Guterres roept op tot een wereldwijde wapenstilstand vanwege het coronavirus. Dit moet het mogelijk maken om kwetsbare burgers in conflictgebieden beter te beschermen.
- De VN richt een noodfonds op om de behandeling van coronaviruspatiënten wereldwijd (vooral bij ontwikkelingslanden met zwakke gezondheidssystemen) te ondersteunen.

Betekenisgeving

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- Bruls (bm Nijmegen en voorzitter Veiligheidsberaad) is tevreden over de nieuwe mogelijkheden om te handhaven. Verschillende burgemeesters reageren in regionale media blij met de nieuw geboden armslag om te handhaven.
- Buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) zeggen in reactie op de maatregelen de beschikking te willen krijgen over verdedigingsmiddelen.
- De nieuwe maatregelen kunnen op goedkeuring rekenen van politievakbond ACP. Ook VNO-NCW-voorzitter De Boer zegt tegenover Radio 1 de maatregelen te steunen.
- Het noodhulppakket van het kabinet valt goed bij het bedrijfsleven, bericht AD. Vakbond FNV is wel bang dat later toch banen verdwijnen.
- Crisiscommunicatiedeskundigen De Later en Huijskens vinden dat de manier waarop de nieuwe maatregelen werden aangekondigd, niet uitblonk in duidelijkheid en roepen op tot een centrale website van de overheid voor alle informatie.
- Columnisten en wetenschappers buigen zich in diverse media over de vraag hoe het verder moet na de coronacrisis. De crisis wordt vaak een 'wake-up-call' of 'correctie' genoemd en betoogd wordt dat we de samenleving (en vooral ook de arbeidsmarkt) heel anders in moeten richten.

Testbeleid

- Herhaalde oproep van het UMCG om meer te testen. Roche, de fabrikant van veelgebruikte tests voor het virus, roept overheden en gezondheidsorganisaties wereldwijd op deze alleen te gebruiken voor patiënten die al symptomen hebben. Alleen zo kan de toevoer van voldoende testbenodigdheden op peil blijven.

Onderwijs

- Nadat er de afgelopen dagen en met name gisteravond onrust en verwarring was ontstaan in het onderwijsveld over het al dan niet laten doorgaan van examens, was er dinsdag rond het middaguur opluchting bij de verschillende belanghebbenden toen minister Slob bekend maakte dat het centraal eindexamen dit jaar niet zal doorgaan.
- De Aob vindt het een verstandig besluit en ook het LAKS staat er helemaal achter.
- CNV Onderwijs en Ouders en Onderwijs roepen scholen nogmaals op om de schoolexamens, die deze week plaatsvinden, op te schorten tot 6 april.
- Een meerderheid van de reacties op social media is positief over het genomen besluit. Sommige twitteraars vragen zich af of het wel eerlijk is tegenover mensen die net niet geslaagd zijn en de centrale examens nodig hadden om te compenseren.

Cultuur

- De maatregel om evenementen en bijeenkomsten tot 1 juni te verbieden heeft grote gevolgen voor de cultuursector. Directeuren en organisatoren reageren op (social) media verslagen. Ze geven aan dat het verschrikkelijk is maar uiten ook hun begrip gezien de huidige situatie.

Economie en bedrijfsleven

- Tuinbranche Nederland is blij dat Nederlandse tuincentra open mogen blijven. Tuincentrumeigenaren worstelen wel met de situatie.
- Door het samenscholingsverbod vrezen marktkooplui dat zij als een van de eersten de klos zullen zijn. Een aantal grotere steden heeft markten al verboden. 'Maar wij zijn toch niet anders dan winkels?' is een veel gehoord geluid.

Financiën

- In diverse kranten staan oproepen voor meer Europese samenwerking bij de aanpak van de economische gevolgen van het coronavirus.
- Volgens het Financieel Dagblad is het geen goed idee om de effectenhandel op beurzen stil te leggen vanwege paniekverkopen. Dit zou de angst in de samenleving aanwakken.

Mobiliteit

- FNV Spoor en FNV Streekvervoer roepen het kabinet op specifieke vervoersbewijzen te geven aan medewerkers uit de vitale sectoren die niet met eigen vervoer op hun werk kunnen komen. Alle andere burgers moet verboden worden met het openbaar vervoer te reizen.
- Diverse twitteraars klagen over nieuwe (beperkte) NS-dienstregeling en de te korte treinen die de NS inzet. Hierdoor kunnen reizigers geen 1,5 meter afstand houden van elkaar. NS doet via Twitter een oproep aan reizigers om thuis te blijven en niet met de trein te reizen als dit niet strikt noodzakelijk is.
- Vervolgen reacties op social media (incl. foto's) over mensen in kluitjes bij elkaar op Schiphol bij bagageafhandeling omdat bagage van meerdere vluchten op een enkele bagageband afgehandeld wordt

Defensie

- Volgens een anonieme bron bij de marine zorgt het niet naleven van de adviezen van het RIVM voor onrust onder de opvarenden van de Zr.Ms. Evertsen.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
• Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen • Bedrijven getroffen door gevolgen van het virus of door maatregelen, o.a. luchthavens, ov-bedrijven. • Nederlanders die door coronamaatregelen niet vanuit het buitenland naar Nederland kunnen reizen.	• Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Familie van Nederlanders in getroffen landen • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Zorginstellingen en personeel. • Reisorganisaties en luchtvaartmaatschappijen	• Algemeen publiek • Politici